

YANGI O‘ZBEKISTONDA XOTIN-QIZLARNING DAVLAT VA JAMIYAT BOSHQARUVIDAGI ISHTIROKINI KENGAYTIRISHNING STRATEGIK YO‘NALISHLARI**Isroilova Mashrabxon Orifjon qizi**

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ijtimoiy himoya milliy agentligining Farg‘ona viloyati boshqarmasi davlat muassasasi 21-hudud “Qoramulla” MFY kompleks ijtimoiy xizmat ko‘rsatuvchi xodimi, Buxoro Innovations University Davlat boshqaruvi huquqi yo‘nalishi 1-bosqich magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20335022>

Annotatsiya. Mazkur maqolada Yangi O‘zbekistonda xotin-qizlarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirishning huquqiy, institutsional hamda ijtimoiy asoslari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida gender tenglikni ta‘minlashga oid milliy va xalqaro huquqiy mexanizmlar, davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari hamda xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlash tizimi o‘rganildi. Shuningdek, davlat boshqaruvi organlari, mahalla tizimi hamda raqamli iqtisodiyotda xotin-qizlar faolligini oshirishga to‘sqinlik qilayotgan omillar ilmiy jihatdan yoritildi. Tadqiqot natijasida xotin-qizlarning boshqaruv tizimidagi ishtirokini kuchaytirish bo‘yicha amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: gender tenglik, davlat boshqaruvi, xotin-qizlar, mahalla, Ayollar daftari, ijtimoiy himoya, raqamli iqtisodiyot, strategik rivojlanish.

Аннотация. В данной статье проанализированы правовые, институциональные и социальные основы расширения участия женщин в государственном и общественном управлении в Новом Узбекистане. В ходе исследования были изучены национальные и международные механизмы обеспечения гендерного равенства, приоритетные направления государственной политики и система поддержки женщин. Также научно освещены факторы, препятствующие повышению активности женщин в органах государственного управления, системе махалли и цифровой экономике. По результатам исследования разработаны практические предложения и рекомендации по усилению участия женщин в системе управления.

Ключевые слова: гендерное равенство, государственное управление, женщины, махалля, социальная защита, цифровая экономика, стратегическое развитие.

Abstract. This article analyzes the legal, institutional and social foundations for expanding women's participation in public and state administration in New Uzbekistan. The study examines national and international mechanisms for ensuring gender equality, priority directions of state policy, and support systems for women. Furthermore, the article scientifically highlights the factors hindering women's activity in public administration bodies, local community governance and the digital economy. Based on the research findings, practical proposals and recommendations were developed to strengthen women's participation in governance systems.

Keywords: gender equality, public administration, women, mahalla, social protection, digital economy, strategic development.

INTRODUCTION

Bugungi globallashuv sharoitida xotin-qizlarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtiroki demokratik taraqqiyotning asosiy mezonlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, ayollarning siyosiy va ijtimoiy faolligi yuqori bo'lgan davlatlarda boshqaruv samaradorligi, ijtimoiy barqarorlik hamda inson kapitalining rivojlanish darajasi nisbatan yuqori bo'ladi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan ilgari surilgan Barqaror rivojlanish maqsadlarida gender tenglikni ta'minlash ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan.

Mazkur maqsad ayollarning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy jarayonlardagi ishtirokini kengaytirishni nazarda tutadi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda gender tenglikni ta'minlash, xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish hamda ularning davlat boshqaruvidagi rolini kuchaytirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, "Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to'g'risida"gi Qonunning qabul qilinishi, "2030-yilgacha gender tenglikka erishish strategiyasi"ning tasdiqlanishi hamda xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlashga oid davlat dasturlarining joriy etilishi ushbu yo'nalishdagi muhim huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Yangi O'zbekistonda inson qadri tamoyili asosida amalga oshirilayotgan islohotlarda xotin-qizlarning davlat va jamiyat hayotidagi faolligini oshirish ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, mahalla tizimi, davlat boshqaruvi organlari va raqamli iqtisodiyotda ayollar ishtirokini kengaytirish bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirishning strategik yo'nalishlarini ilmiy jihatdan tahlil qilishdan iborat.

METHODS

Mazkur tadqiqotda ilmiy bilishning qiyosiy-huquqiy, statistik, tizimli tahlil, mantiqiy yondashuv hamda normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish usullaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini gender tenglik, davlat boshqaruvi va ijtimoiy himoya masalalariga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi qonunlari, Prezident farmon va qarorlari, davlat dasturlari hamda xalqaro tashkilotlarning rasmiy ma'lumotlari tahlil qilindi.

Maqolada davlat boshqaruvi tizimida xotin-qizlarning ishtiroki bilan bog'liq mavjud holatni o'rganishda statistik va analitik ma'lumotlardan foydalanildi. Tadqiqot davomida muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratildi.

RESULTS

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda O'zbekistonda xotin-qizlarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish bo'yicha tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda. Gender tenglikni ta'minlashga oid normativ-huquqiy mexanizmlarning takomillashuvi ayollarning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Bugungi kunda davlat boshqaruvi organlari, mahalliy kengashlar hamda mahalla tizimida xotin-qizlar ulushi bosqichma-bosqich ortib bormoqda. Parlament tizimida ayollar vakilligining oshishi gender tenglik siyosatining amaliy natijasi sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shuningdek, davlat xizmatida rahbarlik lavozimlariga xotin-qizlarni tayyorlash va tayinlash bo'yicha yangi institutsional mexanizmlar joriy etilmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, "Ayollar daftari" tizimi ehtiyojmand xotin-qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmlaridan biriga aylangan.

Mazkur tizim orqali xotin-qizlarning bandligini ta'minlash, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, kasb-hunarga o'qitish va ijtimoiy himoyasini kuchaytirish imkoniyatlari kengaydi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida quyidagi muammolar mavjudligi aniqlandi: hududlar o'rtasida gender imkoniyatlari teng emasligi; ayrim hududlarda ijtimoiy stereotiplarning saqlanib qolayotgani;

STEM va IT sohalarida xotin-qizlar ulushining nisbatan pastligi; rahbarlik kompetensiyalarini shakllantirish tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi; raqamli boshqaruv tizimlarida ayollar faolligining cheklanganligi; milliy kadrlar zaxirasida xotin-qizlar ulushining pastligi.

Muallif fikricha, davlat boshqaruvida gender muvozanatini ta'minlash inklyuziv boshqaruv tamoyilining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Chunki boshqaruv tizimida ayollar ishtirokining ortishi ijtimoiy barqarorlik, ijtimoiy adolat hamda inson kapitali rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

DISCUSSION

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlat boshqaruvida ayollar ishtirokining yuqori bo'lishi boshqaruv samaradorligi va ijtimoiy himoya tizimi sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xususan, Shvetsiya va Norvegiyada gender mainstreaming siyosati asosida davlat boshqaruvi tizimida ayollar vakilligi yuqori darajaga yetgan. Mazkur davlatlarda ta'lim, sog'liqni saqlash hamda ijtimoiy himoya tizimlarining samaradorligi ham yuqori ko'rsatkichlarni namoyon etmoqda.

Shuningdek, Janubiy Koreya va Singapur tajribasi xotin-qizlarni STEM, innovatsion texnologiyalar hamda raqamli boshqaruv tizimlariga keng jalb qilish orqali iqtisodiy taraqqiyotga erishish mumkinligini ko'rsatmoqda.

Yangi O'zbekistonda ham xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylangan. Biroq ayrim hududlarda ijtimoiy stereotiplar, iqtisodiy imkoniyatlarning cheklanganligi hamda raqamli savodxonlik darajasining yetarli emasligi ayollarning boshqaruv tizimidagi faolligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Muallif tomonidan "Ayollar liderlik ekotizimi" modeli taklif etiladi. Mazkur model quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

Mahalla darajasida lider ayollar bazasini shakllantirish;

Xotin-qizlar uchun leadership competence dasturlarini joriy etish;

Raqamli boshqaruv platformalarida ayollar ishtirokini kengaytirish;

STEM va IT sohalarida qizlar uchun maxsus grantlarni ko'paytirish;

Davlat boshqaruvi organlarida gender monitoring tizimini yaratish;

Xotin-qizlarning siyosiy-huquqiy savodxonligini oshirish.

Mazkur modelni amaliyotga joriy etish orqali davlat boshqaruvi tizimida gender muvozanatini ta'minlash, inson kapitalini rivojlantirish hamda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash mumkin.

Muallifning fikricha, gender tenglik masalasiga faqat ijtimoiy himoya yo'nalishi sifatida emas, balki strategik davlat boshqaruvi mexanizmi sifatida yondashish zarur. Chunki zamonaviy demokratik jamiyatda xotin-qizlarning boshqaruvdagi faol ishtiroki davlatning ijtimoiy legitimligi va boshqaruv samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

CONCLUSION

Xulosa qilib aytganda, Yangi O‘zbekistonda xotin-qizlarning davlat va jamiyat boshqaruvidagi ishtirokini kengaytirish demokratik islohotlarning ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda gender tenglikni ta‘minlashga qaratilgan huquqiy, institutsional va ijtimoiy mexanizmlarning takomillashuvi ayollarning siyosiy va ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, davlat boshqaruvi tizimida gender muvozanatini ta‘minlash ijtimoiy adolatni qaror toptirish bilan bir qatorda boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim strategik omili hisoblanadi. Ayniqsa, mahalla tizimi, raqamli iqtisodiyot va innovatsion boshqaruvda xotin-qizlar faolligini oshirish Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining muhim shartlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Kelgusida xotin-qizlarni rahbarlikka tayyorlash, raqamli ko‘nikmalarini rivojlantirish, gender stereotiplarini kamaytirish hamda innovatsion faoliyatga keng jalb qilish orqali inklyuziv va samarali davlat boshqaruvi tizimini shakllantirish mumkin.

Muallif fikricha, gender tenglikni ta‘minlash davlat boshqaruvining ijtimoiy legitimligini oshiruvchi, inson kapitalini rivojlantiruvchi hamda barqaror taraqqiyotni ta‘minlovchi muhim strategik mexanizm hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq hamda imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2019.
2. O‘zbekiston Respublikasida 2030-yilgacha gender tenglikka erishish strategiyasi. – Toshkent, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining xotin-qizlarni qo‘llab-quvvatlashga oid farmon va qarorlari to‘plami. – Toshkent, 2021.
5. Birlashgan Millatlar Tashkiloti. Gender Equality and Sustainable Development Reports. – New York, 2022.
6. Abdurahmonov Q.X. Ijtimoiy siyosat va inson taraqqiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
7. Jo‘rayev S. Gender tenglik va davlat boshqaruvi masalalari. – Toshkent: Tafakkur, 2021.
8. Axmedova D. Xotin-qizlarning siyosiy faolligini oshirishning zamonaviy mexanizmlari // Ijtimoiy tadqiqotlar jurnali. – 2022. – №4.
9. Yusupov B. Mahalla tizimida xotin-qizlarning ijtimoiy faolligi // Zamonaviy boshqaruv muammolari. – 2023. – №2.
10. Rasulov A. Davlat boshqaruvida gender siyosatining ahamiyati // Davlat va huquq. – 2021. – №3.
11. Karimova M. Raqamli iqtisodiyot sharoitida xotin-qizlar bandligini rivojlantirish istiqbollari // Innovatsion taraqqiyot. – 2024. – №1.
12. LexUZ milliy qonunchilik bazasi
13. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi
14. CyberLeninka ilmiy bazasi
15. Zenodo ilmiy platformasi